

● *Het juiste hout op de juiste plaats*

De huidige trend van duurzaam bouwen resulteert onder andere in een toename van het gebruik van hout als bouw materiaal. Daarnaast wordt door opdrachtgevers steeds meer geëist dat het toegepaste hout afkomstig is uit aantoonbaar duurzaam beheerde en dus gecertificeerde bossen. In een cursusreeks binnen de BNA Academie hebben Centrum Hout en Stichting Probos daarom 90 architecten van de Bond van Nederlandse Architecten (BNA) bijgepraat over de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van houttoepassing en hoe daar je voordeel mee te doen. Een belangrijk aspect binnen de cursus was de toepassing van het juiste hout op de juiste plaats.

Het juiste hout op de juiste plaats

Ontwikkelingen en kansen

De esthetische waarde van hout vormt voor architecten veelal de belangrijkste reden voor toepassing binnen een ontwerp. Daarnaast speelt hout als natuurlijk materiaal met zeer gunstige fysische eigenschappen een belangrijke rol binnen duurzaam bouwen. De overheid propageert in toenemende mate het gebruik van aantoonbaar duurzame en energiezuinige materialen en neemt zelf het voortouw met haar streven vanaf 2010 100% duurzaam in te kopen. Andere sectoren in de utiliteits- en woningbouw volgen het voorbeeld van de overheid en gaan ook steeds meer over tot het gebruik van aantoonbaar duurzame materialen. Hout neemt een belangrijke plaats in in deze ontwikkeling.

Aandachtspunten

Binnen haar inkoopbeleid stelt de overheid een aantal eisen aan het toegepaste hout. Zo moet met behulp van een certificaat worden aangetoond dat het toegepaste hout afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen. Indien dit niet mogelijk is dan moet worden aangetoond dat het ten minste aantoonbaar legaal is. De keten moet, om het systeem waterdicht te krijgen, tot en met de aannemer CoC (Chain of Custody) gecertificeerd zijn. Binnen de houthandel en -verwerking is het principe van ketencertificering inmiddels bekend, maar veel architecten zijn hier nog niet van op de hoogte. Dit heeft ten eerste tot

gevolg dat veel architecten aangeven te twifelen aan de waterdichtheid van de certificeringssystemen en aangeven dat het ondoenlijk is de oorsprong van het materiaal zelf te controleren. Daarnaast ontstaan er, door het niet op de hoogte zijn van het systeem van ketencertificering, discrepanties tussen de materiaaleisen in het bestek en de uiteindelijke toepassing in de bouwfase. Waarover later meer.

TPAC

Een ander belangrijk aandachtspunt is het feit dat geen enkele deelnemer aan de cursus op

de hoogte is van de door en voor de overheid ingestelde toetsingscommissie TPAC (Timber Procurement Assessment Committee). TPAC beoordeelt welke boscertificeringssystemen volgens de Nederlandse criteria garanderen dat het bos duurzaam wordt beheerd en heeft inmiddels de certificeringssystemen FSC internationaal, PEFC Duitsland, PEFC Finland en PEFC Zweden goedgekeurd. Hiermee is reeds een groot deel van de Nederlandse houtimport gedekt. Deze systemen hebben bijvoorbeeld een aandeel van 85% (25% voor FSC en 60% voor PEFC systemen) binnen het in 2008 door de VNH-leden geïmporteerde

volume gecertificeerd hout (1,3 miljoen m³). Een belangrijk aandachtspunt is dat het voornamelijk naaldhout betreft. Om het voor architecten en bestekschrijvers gemakkelijker te maken de eisen van de overheid in de bestekken op te nemen, wordt er op dit moment gewerkt aan standaard bestekteksten. Na afronding zullen deze bestekteksten worden opgenomen in de standaard RAW-bestekken.

Van bestek tot bouw

Bestekken vormen de basis voor de uiteindelijke bouw en hebben een bepalende rol voor het toe te passen bouw materiaal en de eisen die daaraan worden gesteld. De bestekschrijver kan in zijn keuzevrijheid weliswaar beperkt worden door het

Kantoor Metla, Joensuu (Finland) (Foto Jan Oldenburger, Probos)

programma van eisen, maar heeft wel een grote rol in de keuze van de houtsoort en het voorschrijven van gecertificeerd hout. Als gevolg van de toename in het wereldwijde areaal gecertificeerd bos, zijn er en komen er in toenemende mate minder bekende nieuwe, vooral tropische, houtsoorten op de markt. Dit biedt architecten de mogelijkheid uit te wijken naar andere dan de traditionele houtsoorten, zoals meranti en geeft dus meer keuzevrijheid in het ontwerp. Bestekschrijvers maken echter veelal gebruik van standaard bestekteksten. Hierin wordt vaak FSC of een gelijkwaardig keurmerk voorgeschreven, maar vaak gekoppeld aan een houtsoort waarmee de betreffende architect ervaring heeft. Dit remt de toepassing van nieuwe houtsoorten en -houttoepassingen en staat het vergroten van het aandeel gecertificeerd hout op de Nederlandse markt in de weg. Het vasthouden aan bekende/traditionele houtsoorten heeft onder andere te maken met gebrek aan ervaring en het ontbreken van een overzicht van voorbeeldprojecten waarin de nieuwe houtsoorten zijn toegepast. Deze voorbeeldprojecten geven architecten de mogelijkheid, door middel van een bezoek aan het project, ervaring met de houtsoort op te doen.

Gecertificeerd hout
95% van de deelnemende architecten gaf aan FSC te

kennen en slechts één architect was op de hoogte van het bestaan van PEFC. Meer dan driekwart van de 90 deelnemers aan de cursus en ook zes geïnterviewde architecten geven dan ook aan hout met FSC certificaat voor te schrijven. In het merendeel van deze opdrachten is uiteindelijk geen FSC gecertificeerd hout toegepast. De hogere prijs en het niet beschikbaar zijn van het gecertificeerde hout worden daarvoor als argumenten genoemd. In beide argumenten zit een kern van waarheid, maar er kan wel iets aan worden gedaan.

De beschikbaarheid zou op dit moment namelijk geen argument meer hoeven te zijn om geen gecertificeerd hout toe te passen. De Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen (VNH) geeft in een recente brief aan de Vaste Kamercommissie VROM aan dat er op dit moment meer aanbod is van gecertificeerd hout dan dat er vraag is. Voor individuele houtsoorten en specifieke maten kan de beschikbaarheid nog steeds een knelpunt vormen. De architecten zijn er daarom op gewezen niet de houtsoort voor te schrijven, maar in de bestekken de gewenste fysisch-mechanische

eigenschappen, esthetische eisen en de randvoorwaarden betreffende de duurzame herkomst op te nemen. Daardoor ontstaat er veel meer keuzevrijheid voor de aannemer en houthandel om uit te wijken naar alternatieve houtsoorten, die wel met een certificaat en/of tegen een aantrekkelijkere prijs beschikbaar zijn. Het is verstandig, zeker voor overheidsopdrachten, voor de duurzame herkomst te verwijzen naar TPAC. Daarmee wordt de kans dat er gecertificeerd hout wordt toegepast vergroot.

De meerkosten voor gecertificeerd hout worden steeds lager, zeker wanneer in de bestekken geen houtsoorten worden voorgeschreven. Gecertificeerd Europees naaldhout is momenteel niet of nauwelijks duurder en bij tropisch hout kunnen de

Savill Garden (Verenigd Koninkrijk) (Foto Eric D. de Munck, Centrum Hout)

Bezoekerscentrum Oostvaardersplassen (Foto Plato International BV)

meerkosten in het algemeen beperkt blijven tot gemiddeld 10 tot 15%. Dat lijkt misschien nog veel, maar wanneer beschouwd als percentage van de totale bouwkosten is dat vaak nauwelijks significant. Onderzoek van Dekker Hout heeft aangetoond dat de meerprijs per huis voor het leveren van al het hout met een FSC certificaat slechts € 250 bedraagt. Deze meerprijs wordt veroorzaakt door het feit dat de certificering van het bosbeheer, in met name tropische bossen, hoge investeringen met zich meebrengt en de kosten voor de jaarlijkse audits e.d. ook aanzienlijk zijn. Het zou goed zijn wanneer er een onafhankelijk onderzoek wordt uitgevoerd waarin deze meerkosten objectief worden weergegeven, zodat opdrachtgevers en andere besluitvormers in één oogopslag kunnen zien wat het procentuele verschil ongeveer is. Het prijsargument kan dan minder vaak worden gehanteerd om geen gecertificeerd hout te hoeven toepassen, of in elk geval in het juiste perspectief worden geplaatst.

Juiste hout op de juiste plaats

Het aandeel tropisch hout in de bouw is het afgelopen decennium met 18% (Probos, 2008) gestegen. Dit hout verdient vaak de voorkeur als gevolg van haar excellente technische eigenschappen en esthetische waarde. Recent

onderzoek van Stichting Probos (Het juiste hout op de juiste plaats, zie www.probos.nl) laat echter zien dat tropisch hout nog te vaak voor toepassingen wordt gebruikt waar alternatieven met niet-tropisch (Europees) hout prima zouden voldoen. Het gebruik van meranti voor binnenkozijnen en plinten is hiervan een sprekend voorbeeld. Ook door montagekozijnen of combinaties van houtsoorten toe te passen is het mogelijk het gebruik van het zeer gewaardeerde, maar schaarse, (gecertificeerde) tropische hardhout te verminderen. Dit maakt het in het algemeen ook gemakkelijker gecertificeerd hout toe te passen. De architect/bestekschrijver kan dit stimuleren door de houtsoort niet voor te schrijven in bestekken en op die manier meer ruimte te geven voor alternatieven. Voor de houthandel ligt hier een uitdaging. Zij zijn namelijk de partij die de aannemer of opdrachtgever kan overtuigen van het gebruik van de beschikbare alternatieven voor tropisch hout.

Nieuwe producten

Tevens zijn er veel nieuwe producten en toepassingen op de markt met chemisch of thermisch gemodificeerd hout en/of nieuwe systemen voor verduurzaming. Met name voor buitentoepassingen zoals gevelbekleding en

kozijnen zijn er tal van interessante nieuwe mogelijkheden op de markt. Zo bleek er bijvoorbeeld onder de aan de cursus deelnemende architecten grote belangstelling voor open gevelbekleding, zonder twijfel een sterk aan populariteit winnende toepassing met grote potentie op esthetisch en technisch vlak (modificering en verduurzaming).

Ruimte voor vernieuwing?

In de Nederlandse woning- en utiliteitsbouw gaat hout, als gevolg van snelle vernieuwingen in de markt en het duurzaam inkoopbeleid van overheden, een nieuwe toekomst in. De toepassing van gecertificeerd hout uit duurzaam beheerde bossen wordt, als gevolg van een toename van het aanbod, steeds gemakkelijker. Om het nog makkelijker te maken wordt in december van dit jaar door Stichting Probos en Centrum Hout een database gepresenteerd waarin voor 250 houtsoorten en plaatmaterialen geschikt voor de bouw- en utiliteitsbouw en GWW-sector de eigenschappen, beschikbaarheid met certificaat, leveranciers en voorbeeldprojecten zijn opgenomen. Deze database maakt het voor alle schakels binnen het bouwproces gemakkelijker het juiste hout op de juiste plaats toe te passen. Met de database zijn we er echter niet. Door de houtsector en ook door de overheid zal volop moeten worden gecommuniceerd richting de andere schakels in het bouwproces. Zodat ook zij op de hoogte zijn van de markt van gecertificeerde houtproducten en het belang van CoC-certificering in het algemeen en het duurzaam inkoopbeleid van de overheid in het bijzonder.

*Jan Oldenburger
Jaap van den Briel
Stichting Probos*